

עין משפט
נר מצוה

לו א מ"י מיד מה' קמחולות כל' א מתן עשין נחמ' לו ב מ"י מ"ה מה' כלס הלכה ה'.

רבינו גרשום

מדאורייתא הוא: והא קריל, דמיס שאובין האי דפסיל, מדרבנן הוא כדאמר' בס' יבמות וף' מנו היו עשין מקוה של מ' סאה ונטל סאה ונתן סאה בשן עד ככה אמר ר' יוחנן פסיל ליה: ל"א שאיבה לטבילה מדרבנן פסיל ולא מדאורייתא דמן התורה כשר דלא מצינו בחורה שצדק מים חיים אלא בז דתיב וכי ישרו חוב גווי' ותרד, קמ"א ר' אליעזר האי אמר ר' יוסף בר הנינו ברך של מחבת מחלוקת, ר' אליעזר ורבין דפשיטו כלי מחבת דאורייתא מיטמו ואפי' הכי קמ"א ר' אליעזר כי קבעו כבולת טהור ולטמיהו אמאי חקקי ולבסוף קבעו פסיל את המקוה: ולא לטוילי דרבנן הוא, ומעמי' גבי דף של מחבת דאפי' קבעו כבולת לא מקבילי ליה: או הכי, לפשיטיהו קבעו ולבסוף חקקי אמאי אמר פסיל את המקוה: דמינו טעמא שאיבה דרבנן הוא ולא מדאורייתא, אי האי אפי' חקקי ולבסוף קבעו אמאי פסיל את המקוה: כלא שאני התם דאיכא תורת מ' עליו בחלוש' משום הכי קבעו רב יוסף כי ד' נשמים שחיטת להרית בתן את האיטרוטוביל, שהוא מחובר לקרקע מן היו חשיבי הני מים להכשיר חורעים אפי' לא, מי אמרין דאין כפשיטין כי כוון דרביסין כשיחית חולין הכופה קיור על הכותל אם שפיל שירוח הכותל אינו בני ויתן משום דחשיבי דבר המחובר לקרקע ולכ החובר לקרקע הרי הוא כקרקע ולא חשיב כלום ואם כשפיל שירוח הקוה הרי זה בני ויתן, את נפא קשיא, את כבולת כחשת דהוה מחובר עשוקי, אינו בני ויתן דקרקע דבי, כבולת בנין הרי זה בני ויתן משום דהוה תלוש ולבסוף חזירו הדרתו כלי עליו הנה נמי לבני אצטרוטוביל המחובר לקרקע כפשיטין מ' נשמים אי לא: אליבא דר' אליעזר דאמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ולא חשיב כקרקע ולא חשיב כן, ודאי אפי' כבולת בנין כסריא ליה דקרקע דמי ואתן כפשיטין: כי תיבי עין אל'יבא דרבנן דאמרי כל המחובר לקרקע אינו כקרקע, מאי מי אמרין דאי דאורייתא כל המחובר לקרקע אינו כקרקע לכל מילי קמ"א ר' אליעזר לנבי אצטרוטוביל ומכשירי או רבא עשילא בנין כותל בנין אמרי' דאינו כקרקע דרבינו משנה אכל בני אצטרוטוביל קבילי הוא כקרקע דמי ואתן כפשיטין חקקי:

סו:

יאה טהור ת"ל אך מעין זכור מקוה מים יהיה טהור מה מעין בדי שמים אף מקוה בדי שמים ויש לדחות דאסתמחא היא כמו כמה דרשות דתורת כהנים ועוד מצינו ראייה ר"ת דתנן נחמ' מקוואות כפ"ב (מ"ד) ר' אליעזר אומר רביעית נחמלה פוסל את המקוה ושלשה לוגין על פני המים ומדמחמיר נחמלה טפי מנסוף ש"מ נחמלה פוסלין מדאורייתא ויש לדחות דהא דאמרי רבי אליעזר נחמלה רביעית משום דרביעית הוא שיעור טבילה למחטין ולצניעות וכבר יש שם פסול מקוה עליהם ולר"י נראה דאפי' כולו שאזוב דרבנן כדמשמע במסופמא דמקוואות דמניא דפרק שני מקוה שהניחו ריקן וזא ומלאו מלא כשר מפני שזה ספק מים שאזבין למקוה ומדקא מכשר ליה זה מספק ש"מ דכולו שאזוב מדרבנן וליכא למימר דלאו ככולו שאזוב איירי אלא כשהיה כן מים אף שהיה חסר דלאס כן הוה ליה למימר שהניחו חסר דריקן משמע לגמרי ריקן שלא היה בו מים כלל ועוד אמר כפ"ק דפסחים (דף י' וסו) גבי משקין בית מטבחיא בלוי ועוד אמרין דקרקע ומופרס התם דקרקע טהורים משום דחיי להטביל בהן מחטין וליטורות אלמא אפי' כולו שאזוב חיי להטביל בו דבשאיב מיירי דמחטליג בין כלים לקרקע וקמס משקין בית מטבחיא נמי שאזבין הם ורש"א דוחה דהכי קאמר ככלים מטמאים פי' שהיו ככלים אע"ג דהשטח הן דקרקע ופי' שהיו כשאים דקרקע שלא היו מעולם ככלים טהורים והר"ר משה מפושטו"א דוחה דאע"ג דשאיבה דאורייתא היא דקרקע טהור משום ש' אשפר בלא המשכה דכי נפלו מן הכלי לרפס שהיא חלקה מימשי אילן ואלין והוה ליה כשאיבה שהמשיכה כולה דכשרה ודפרק קמא דתמורה (דף י"ג) דלא מכשיר המשכה אלא כי איכא כ"א סאה במקוה אפי' שהיו מדרבנן ור"ת בשלמא אי כולו שאזוב מדאורייתא היינו דגורו חכמים ג' לוגין מים שאזבין פוסלים אטו כולו שאזוב ודוקא בשלשה לוגין גורו שהן ראין לרחיילת אדם כדאמרין דפרק קמא דשבת (דף ד') נחמלה היו עולבין בנעוהות סרוחים ונותנין על גביהן ג' לוגין מים שאזבין כו' אבל אי כולו שאזוב דרבנן אמאי גורו כלל בשאיבה וי"ל גזירה שמה יטבול כלי דדומיא דמעין אמר רחמנא שהן דקרקע ומשהוהו מקוה שהניחו ריקן ארשב"א דלדרכיה יש להוסיף דכולו שאזוב דאורייתא דקתיב אינו עשה מקוה אלא לטבול בו ואינו ממלא אותו מסתמא מים שאזבין אלא מים כשרים לטבילה משמע דוקא משום חוקה הוא דכשר הא לאו הכי פסול דפסיקא דאורייתא לחומרלא מדע דקמיי סיסא ליטור המקלה למקוה והמכשתה נחונה כדזו ספק מן הליטור למקוה ספק מן המכשתה למקוה פסול מפני שהפסול מוכיח ואם יש בו רוב מקוה כשר מפני שיש ספק מים שאזבין למקוה ומדמכשר נש"ש בו רוב מקוה מספק ובשאיין רוב פסול משמע דרובו שאזוב דאורייתא ועוד מניא התם שני מקוואות אחד שאזוב ואחד כשר ועבד באתר מתן טעמאיה תמורה ועשה הערות הרי הן תלויות ומדלא מטערין מספק אלמא כולו שאזוב דאורייתא והראיות לא נראו לר"י עוד האריך רשב"א ועוד אומר ר"ת דדוקא במקוה חסר פוסלים מים שאזבין אכל במקוה שלם כל מים שאזבין שבעולם אין פוסלין אותו ושמה כתב ראיות ממכתת מקוואות ואין להאריך ואכתוב ראייה אחת דתנן התם פרק ששי (מ"ח) היה צעלין מ' סאה ובתחתון אין כלום ממלא ככתף ונתן צעלין עד שירדו נחמתון מ' סאה משמע אע"פ שרוב מים שאזבין אין נפסל כיון שהיה שלם דהא אי אפשר אס לא נתן צעלין ויתר מארבעים סאה: ב"ע רב יוסף מ' נשמים שחיטת ע"היה בהן את האיטרוטובילי מהו להבשר בהן את הורעים. פירש הקוטרס דככל תלוש ולבסוף חזירו מייבעיא ליה לענין הכשר ורעים ואל'יבא דרבנן דמכשתת ואין נראה לר"י דאם כן לימא סתמא תלוש ולבסוף חזירו לענין הכשר ורעים כמו שחשובה לענין מוכר ועוד דלענין שחיטה נמי מייבעיא לרבנן תלוש ולבסוף חזירו מהו אי הוה תלוש או לא ועוד דפירש דרבנן דדף לא מייבעיא ליה לדלידהו ודאי הוה תלוש אי"כ אדמייבעיא זה רבי אליעזר ורבנן ועוד כיון דרבנן דדף פשיטא ליה דהוה תלוש ה"נ לרבנן דמכשתת דאמאי אית לן למימר דל'יגי הני רבנן דרבי אליעזר אהני רבנן דר"א ועוד דאינו מחלק בין דף למכשתת לכותל ואצטרוטוביל ודפרק קמא דחולין (דף טו:) מחלק בין סקין הקבועה לגור היוזא מן הכותל דקאמר שאני סקין דלא מבטל ליה ונראה לר"י דרבנן דדף מייבעיא ליה דחשיב ליה לדף תלוש לענין טומאה והוא הדין לענין הכשר ורעים דמו אהדדי ואל'יבא דמנא כפ"ק דחולין (דף טו.) וסו) דל'גי תלוש ולבסוף חזירו דכותל בנין לענין הכשר ורעים הוה כמחובר והשתא מייבעיא ליה לרבנן דדף ומכשתת דכולהו רבנן דרבי אליעזר מסתמא מדא ניבחו באצטרוטוביל מהו ובאצטרוטוביל דוקא מייבעיא ליה והכי קמבעיא ליה באצטרוטוביל דנטל לגבי קרקע גבי מוכר כותל דמכשתת אי הוה בטל לגמרי כמו כותל חשיב נמי מחובר לענין הכשר ורעים או דלמא לענין הכשר ורעים לא חשיב מחובר כמו כותל אלא דוקא לענין כשר משום עין יפה אע"ג דלא מניח עין יפה למכשתת היינו משום שאין סופה כל כך להטביל בניה כמו באצטרוטוביל ומינהו לענין הכשר ורעים לא חשיב באצטרוטוביל לפי ששאי לניטל יותר מכותל ואל'יבא דרבי אליעזר לא מייבעיא ליה דהא חשיב דף מחובר לענין טומאה והוא הדין לענין הכשר ורעים וכ"ש באצטרוטוביל והא דקאמר אל'יבא דרבי אליעזר לא מייבעיא לך דאמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע לאו דוקא נקט ההוא לישנא דהא ממכר אין להוסיף אהכשר ורעים אלא אמאי דמטהר בנדף קא פמיך: מעמלא

המוכר את הבית פרק רביעי בבא בתרא

אלא לעולם רבנן. דדף הוא. ודקשיא לך גבי ליטור אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי יפסול למקוה לרבנן דמטמאי ליה גבי דף וחשיבי ליה כלי ככל עינים אפי' בקבעו ולבסוף חקקו שאני שאיבה דרבנן דפרשייתא לעיל הלך גבי ליטור הוא דמקילי רבנן ואמרי אטו פוסל קבעו ולבסוף חקקו אכל לגבי דף דטומאתו מן התורה לעולם טמא אפי' קבעו ולבסוף חקקו דסביחא ליה לרבנן דכל המחובר לקרקע אינו כקרקע: א"כ. דלרבנן הכל שוב בין קבעו ואח"כ חקקו בין חקקו ואח"כ קבעו לא נטייל לגבי קרקע וחשיב כלי נגמור וגבי שאיבה הוא דלקילו לבטלו אגב קרקע אפי' חקקו ולבסוף קבעו נמי לא יפסול מקוה ולבטל אגב קרקע: ומשי פסל דאיכא טורס כלי כו'. וכל כך לא רצו להקל דאין לך שאיבה גדולה מזה הואיל והוה שם כלי עליה קודם שהוקבע דקרקע ואי לא חשבת ליה כלי בטלה גזירתה לגמרי: צבי רב יוסף מי נשמיס. שהיו יורדין ומיכב עליהן שדיחו האצטרוטובילי מהו שאותן נשמיס יכשירו ורעים אס נפלו עליהן לקבל טומאה דתנן (מכשירין פ"א מ"ח) כל משקה שחמלה לרזון אע"פ שאין סופו לרזון מכשיר והכא נמי כיון דניחא ליה בירידתן לזוך באצטרוטוביל אע"ג דלא ניחא ליה בירידתן על הפירות הוה הכשר ובלגב יהיה באצטרוטוביל חשבו כמלוש דלא מהני מחשבתו ולא קרינא ציה וכי יתן אלא היכא דממשב שירדו על דבר תלוש כדאמרין כפ"ק דשחיטת חולין (דף טו.) תלוש ולבסוף חזירו לענין הכשר ורעים מחלוקת דתנן ה' ה' ה' קערה על גבי הכותל כו' ופרישין רישא לסיפא ודייקין מינה דכותל בנין חשבו תלוש ואם חשבו שירדו הרי זה בני ויתן אבל כותל מערה שהוא מחובר מעיקרו לא מהני מחשבתו להכשיר ורעים ובתורה כהנים יליף מקראי דבעינן מחשבה לזוך דבר תלוש והאי באצטרוטוביל נמי תלוש ולבסוף חזירו הוא ואל'יבא דרבנן דלעיל וסו:) דל'גי נמכשתת קבועה קמייבעיא ליה כדמפרש ואילו אי קבירא ליה תלוש ולבסוף חזירו לענין הכשר ורעים הוה תלוש או לא: אליבא דר' אליעזר לא סיבעי לך. דודאי חשיב מחובר ולא מייבעיא באצטרוטוביל דדמי לקרקע טפי ממכשתת קבועה דודאי חשיב מחובר אלא אפילו מכתשת קבועה דחשבו לה רבנן תלוש פליג אינהו ודאמר כל המחובר כו' והא ליכא למימר דטעמיה וסו) התם משום דבעינן יפה מוכר דהא כללא קאמר ועוד דשמעינן ליה גבי דף דמטהר אפי' נתקנו ולבסוף קבעו ונחמלה דרבנן דדף נמי לא קמייבעיא ליה דודאי תלוש ולבסוף חזירו הוה תלוש כדקא חשיבי ליה תלוש גבי טומאה אפי' בקבעו ולבסוף חקקו והוה הדין להכשיר: כי סיבעי לך אל'יבא. דהנהו רבנן דלעיל דל'גיני עליה דרבי אליעזר נמכשתת קבועה מאי מי אמרין היינו טעמיהו דסביחא ליה דכל תלוש ולבסוף חזירו חשיב תלוש והלכך לא מוכר את הקבועה והוה הדין לגבי הכשר טומאה וכיון דטעמיהו משום דחשיבי ליה תלוש לא מבעיא היכא (א) דחשיב להדיח מכתשת קבועה דמכשירין אלא אפילו חשיב להדיח בהן באצטרוטוביל מכשיר את הורעים דעל כרחך טעמיהו גבי באצטרוטוביל

מסורת הש"ס

(א) וי"כ טו. (ב) כחיות טט. (ג) ויקח יח. (ד) ומכשירין פ"ד מ"ג. (ה) משני סוף פרשה טו. ו' ו'ל' תוס' שם אשפר וכו' כפ"ק.

הנהגות הב"ח

(א) ג' מ' מהי להבשר בהן את הורעים אל'יבא דר' אליעזר: (ב) רשב"ם דר' אליעזר דר' דעמיה דר' אליעזר דמי ופי' כדקחשיב ליה תלוש: (ג) ד"ה כי מיבעיא ופי' היכא דחשיב נכסיה המכשתת ופי' ופי' וכו' וכו' להדיח:

מוסף רש"י

ושאני שאיבה דרבנן. מה שמקוה נפסל בני לוגין מים שאזבין מדרבנן הוא: ופי' כי אחרי כך איתא לקמך. אס ה' חתם ופי' לטויל ד' תמיה שהיה זה לטויל עיבור נכסיה מחמתו על רכב כר רב דהת' וקמה מנו נפלות לו דבר חמיו ששטל כריס: (מכשירין פ"א טו.)